

Náhrada nákladů v civilním a trestním řízení

V průběhu soudního řízení vždy vznikají určité náklady, ať již účastníkům či státu. Tyto náklady platí v průběhu řízení ten, kterému tyto náklady osobně vzniknou, a dále také každý z účastníků platí náklady svého zástupce. Je však rozdíl mezi placením a hrazením nákladů řízení. Komu a za jakých podmínek vzniká povinnost náhradu nákladů uhradit?

Placení vs. náhrada nákladů řízení

Občanský soudní řád v § 140 a § 142 ve spojitosti s náklady řízení zmiňuje dva pojmy, a to placení a náhradu nákladů řízení. Kde je rozdíl? Placením se rozumí vynaložení finančních prostředků na ten který úkon vzniknuvší v souvislosti s řízením. V praxi to tedy znamená, že žalobce zaplatí soudní poplatek, žalovaný si zaplatí cestu na soud, účastníci si zaplatí svého právního zástupce.

Náhrada nákladů řízení pak znamená úhradu těchto již zaplacených nákladů jedním účastníkem druhému, popřípadě též státu (např. za znalecký posudek). Jedná se o samostatný výrok v rozhodnutí soudu, který příkazuje uhradit (nejčastěji do 3 dnů od právní moci daného rozsudku) již vynaložené prostředky na soudní řízení tomu, kdo je zaplatil, a komu byla soudem přiznána taková náhrada.

Náhrada nákladů řízení v civilním soudnictví

Náhrada nákladů je upravena v § 137 a následujících občanského soudního řádu a liší se co do povahy sporu. V civilním soudním řízení se hradí hotové výdaje účastníků a jejich zástupců (jako je například cestovné) a dále pak náklady za tlumočné, pokud je ustanoven tlumočnick, a odměna za zastupování, má-li účastník svého právního zástupce, případně i odměna pro mediátora.

Náklady hradí ten, kdo neměl ve věci úspěch, a hradí je právě tomu, kdo ve věci úspěch měl. Pokud uspěl účastník ve věci pouze částečně, soud náhradu nákladů poměrně rozdělí mezi účastníky. V případě, že by však částečný neúspěch ve věci byl nevýznamný v poměru k úspěchu daného účastníka, přizná soud plnou náhradu nákladů ve prospěch účastníka s poměrně větším úspěchem.

Jestliže se například žalobce domáhá po žalovaném zaplacení částky 100.000,-Kč a je mu soudem přiznána částka 60.000,-Kč, potom je jeho úspěch ve věci 60%, úspěch žalovaného je 40% ve věci, a tak bude žalobci přiznána 20% náhrada nákladů řízení.

Byl - li by však neúspěch účastníka ve věci ve výrazném nepoměru k jeho úspěchu, soud náhradu nákladů přizná v plném rozsahu. Podíváme-li se tedy na názorný příklad, kdy úspěch ve věci dle výše uvedeného příkladu za žalovanou dlužnou částku 100.000,- Kč představoval 98%, a žalobci by tedy byla přiznána částka 98.000,- Kč, pak bude žalovanému uloženo zaplatit celou náhradu nákladů řízení.

Dle ustanovení § 150 občanského soudního řádu soud v některých odůvodněných případech nemusí přiznat náhradu nákladů řízení úspěšnému účastníkovi. Sleduje však přitom též chování neúspěšného účastníka před zahájením i v průběhu řízení spolu s dopadem případné náhrady do jeho majetkové sféry. Chová-li se tedy neúspěšný účastník nezodpovědně, neobstojí s námitkou nepříznivých dopadů výroku o nákladech řízení na jeho sociální situaci. Toto ustanovení však nelze vykládat pouze tak, že lze kdykoli bez ohledu na základní zásady rozhodování o nákladech řízení nepřiznat náhradu nákladů úspěšnému účastníkovi řízení, pokud by to zasáhlo nepříznivě sociální sféru neúspěšného účastníka;

v této věci se přihlíží i k dobrým mravům, tedy je-li žalobní tvrzení žalobce proti dobrým mravům, soud taktéž náhradu nákladů řízení úspěšnému účastníkovi neuzná.

Náhrada nákladů řízení však není odměnou advokáta, advokát je pouze platebním místem. Odměna může být sjednána dle advokátního tarifu (viz. níže), smluvně, anebo se může klient s advokátem dohodnout na odměně ve výši náhrady nákladů řízení.

Náhrada hotových výdajů (např. cestovného) pak přísluší i tomu účastníkovi, který není zastoupen advokátem či notářem.

Náhrada nákladů řízení za zastupování

Specifickou položkou v rámci náhrady nákladů řízení jsou náklady na zastupování. Po zrušení tzv. přísudkové vyhlášky č. 484/2000 Sb. v květnu roku 2013, která stanovovala paušální částku pro náhradu nákladů řízení při zastupování advokátem či notářem, se při výpočtu náhrady nákladů zastupování užívá vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif. Ten již nepočítá s paušální odměnou za zastupování, ale počítá náklady na zastupování dle počtu úkonů provedených advokátem, kdy advokátní tarif stanoví hodnotu jednoho úkonu v daném řízení. Úkonem se rozumí zejména převzetí a příprava právního zastoupení, sepis předžalobní výzvy, sepis žaloby, a dle průběhu soudního řízení další úkony, jako například vyjádření, účast na nařízeném jednání, a další.

K další revoluční změně pak došlo novelizací advokátního tarifu s účinností k 1.7.2014, a to u bagatelních sporů (sporů do výše žalované částky 50.000,- Kč) a sporů, kdy je řízení zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně stejným žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech, kde je snížena náhrada nákladů zastupování, a to tak, že hodnota úkonu ve sporech o částku do výše 10.000,- Kč činí 200,- Kč, ve sporech o částku ve výši od 10.000,- Kč do 30.000,- Kč činí hodnota úkonu 300,- Kč, a ve sporech o částku ve výši od 30.000,- Kč do 50.000,- Kč činí hodnota úkonu 500,- Kč. Kromě této částky se dále uplatní paušální náhrada ze jeden úkon právní služby (tzv. režijní paušál). Tato změna je značně nepříznivá pro stranu žalující a může omezit přístup skupin účastníků k soudu a spravedlnosti.

Rodinné právo a náhrada nákladů řízení

Ve věcech statusových manželských a partnerských (tedy typicky u rozvodů) soud běžně nepřiznává náhradu nákladů řízení žádnému z účastníků. Učiní tak v případě, kdy to odůvodňují okolnosti případu, například pokud se na příčinách rozvratu manželství podílel významnou měrou pouze jeden z manželů.

Ve věcech opatrovnických (péče o nezletilé děti) se náhrada nákladů nepřiznává, bez ohledu na složitost případu či počet vydaných předběžných opatření.

Náhrada nákladů v trestním řízení

V trestním řízení se odlišují tři druhy zastoupení – zastoupení smluvní na základě dohody obviněného (podezřelého) s obhájcem, kdy si společně domluví odměnu smluvně (např. hodinovou sazbou), dále pak zastoupení ex offio, kdy v případech, v nichž je ze zákona dána nutná obhajoba a obviněný (podezřelý) si nezvolí obhájce, je obviněnému (podezřelému) ustanoven obhájce soudem, a na závěr zastoupení pro bono, kdy si advokát nečiní žádné nároky na odměnu. První a poslední případ jsou z pohledu nákladů zastupování jasné, obhájce ex offio si pak účtuje odměnu dle provedených úkonů právní služby v souladu s advokátním tarifem. Hodnota úkonu se odvíjí od trestného činu, z něhož je daná osoba obviněna, resp. výše trestní sazby, jež obviněnému (podezřelému) hrozí. Náklady za

JUDr. Anna van der Weerden, advokát

avdw@ak-vdw.com
www.ak-vdw.com
mob. 778 019 838

Korunní 1209/76, Praha 10, 101 00
ČAK 15602, IČ 76339963
ID datové schránky wrhg7fw

obhajobu obhájci zaplatí stát po skončení řízení, či skončí-li důvod nutné obhajoby. Je-li však obviněný uznán vinným, je povinen nahradit státu všechny náklady řízení, a to včetně nákladů na jeho obhajobu.

V prosinci 2014, Kateřina Neradová

www.ak-vdw.com